

Historia & Nostalgi

Vår förening startade som "ett bostadssocialt experiment", "för att erbjuda vanliga arbetarfamiljer med barn en bra boendemiljö till ett inte alltför högt pris". - Tiden var slutet av andra världskriget. Så är det inte nu längre. Redan 1978 konstaterade DN:s dåvarande lokaltidning, DN Nord, att bostadsrättsföreningen i Näckrosen efter 30 år förvandlats från det sociala experimentet till "en oas för de välbärgade". Osagt om alla nuvarande medlemmar känner igen sig i den beskrivningen men visst har det skett stora förändringar under såväl de trettio åren från föreningens tillblivelse till att artikeln skrevs som under de nästan ytterligare trettio år som gått sedan dess. Husen ser, med några undantag, ut som när de byggdes, men insidan fungerar annorlunda!

Bostäderna byggdes efter den tidens krav och förhållanden. Två rum och kök ansågs naturligt vara helt tillräckligt för en barnfamilj. För att verkligen åstadkomma en ändamålsenlig standard på lägenheterna bad Riksbyggen, som var byggherre, tre erfarna "husmödrar" att delta i planeringen så att framförallt köken skulle bli en riktig husmorsdröm!

År 1945 blev det första huset, Näckrosvägen 28, klart för inflyttning. Panncentralen hade också precis blivit färdig så man kunde värma upp det och de första inflyttningarna skedde.

Gustav Kärnek, som var förste ordförande i föreningen från mötet i oktober år 1949 då föreningen överlämnades till medlemmarna, berättade för Dagens Nyheter 1978 att familjen betalade 1.200 kronor för sin tvåa och att hyran låg på 200 kronor/månad. (Det var precis så mycket familjen orkade med att betala). 1978 hade en tvåa gått upp till ca 50.000 kronor i insats. (I dag kan man nog få betala både en och två miljoner för en av dessa tvåor). När Kärnek efter att ha fått barn i familjen försökte få byta till en större lägenhet, (en trea), blev han nekad av bostadsförmedlingen som då hade kontrollen över områdets lägenheter. Familjens inkomst bedömdes vara för hög(!)

Med viss vördnad öppnar man den första medlemsboken. På första sidan är med snirklig stil namnen på aderton stiftare införda 1944. Senare har tillagts avflyttningsadresser eller "död".

Ett lite gulnat entreprenörskontrakt från 1945 för VVS. Pappersbunten är hopbunden med tråd och försedd med Riksbyggens lacksigill.

Den första medlemsstyrelsen kan nog inte haft det så lugnt de första åren ity föreningens väg icke var helt rak i början. Man kom i delo med byggnadsbolaget, i delo med Riksbyggen och skiljedomar följde. De nya byggnaderna var behäftade med brister som man inte ville tolerera och med Riksbyggen tvistade man om pengar. (Det mesta fungerade alltså precis som nu för tiden).

1949 måste också varit skandalens år. I årsredovisningen från 1949 står: "*... uppdagades den 17 maj, att förskingring av föreningens medel förekommit. ... erkände fru N N att hon under sin anställning vid föreningens kontor tillgripit pengar ur föreningens kassa.*" Efter revision kom man fram till beloppet Kr. 73.111 kr och 78 öre fördelat på flera år. Detta var en stor summa i den tidens valuta! Föreningen fick senare övertaga en motorbåt (!) som kompensation av fru N N:s make.

Styrelsen fungerade också som arbetsgivare för en mängd maskinister, (man eldade de fyra centralpannorna med kol), tvätteribiträden, badföreståndare m fl. Det fanns också ett förtroenderåd som hade som uppgift att tillvarata medlemmarnas intressen med representanter i de flesta hus. Tiden efter kriget var ju politiskt het mellan socialdemokrater och kommunister. Båda stred i alla organ som kunde tänkas, (även i föreningens styrelse och förtroenderåd), och pamfletter med propaganda där man ilsket pådyvlade den andra sidan viljan att försämra och fördyra för medlemmarna spreds i ymnig mängd. Nuvarande styrelse är glad att den tiden är förbi...

I området fanns också inte mindre än tre konsumbutiker, kött-, mjölk-, och spiceributik. Tanken var att man skulle slippa stå i kö. (Författaren minns särskilt mjölkbutikens dit han i tioårsåldern blev skickad att köpa tre dl tjock grädde i flaska dagen före julafton ca 1959. Kön var extra lång en sådan dag och efter 25 min köande ute på trottoaren svimmade han och fick upplivas av kögrannarna).

Gustav Kärnek berättade på åttiotalet för författaren av denna text, att man i början av planeringen av området trodde att man skulle behöva ha gemensamma toaletter i trapphusen, detta på grund av bristen på porslinsmöbler under kriget. Som tur var ändrades förhållandena ganska snart, kriget tog slut och produktionen kunde ställas om till civila ändamål. Toalettstolar fanns att köpa för byggherren. Badkar ingick dock inte ursprungligen i de färdiga lägenheterna men det fanns plats planerad för dem i badrummen! Ganska snart efter inflyttningen blev också alla badrum utrustade med denna nya lyx.

Styrelseordförande Gustav Kärnek var för övrigt en central kraft i Näckrosens historia under mycket lång tid, hans ordförandeskap sträcker sig från 1949 till 1980. En remarkabel och hedervärd insats!

Det ursprungliga Näckrosen kryllade av barn och det fanns gemensamma fritidsaktiviteter för dem - "IF Näckrospojkarna" och "Näckrosflickorna". Kanske var det dessa fritidsföreningar som gav upphov till namnet på den hemska ligan i Näckrosen som författaren blev varnad för av skolkamraterna i lågstadiet på femtitalet? De var grymma typer som skar upp sår och hällde salt i dem för att plåga offren - många av klasskamraterna vågade knappt gå förbi området utan vuxet sällskap i rädsla för dem.

Denna vandringssågen är vanlig bland barn och samma historia berättas från nästan hela Sverige men namnen på "ligan" växlar. Här hette den "Näckisarna". I verkligheten hände nog ingenting även om en säker källa ur eget minne uppger att det förekom sammandrabbningar med uttjänta julgransstörar mellan "Näckisarna" och utanförvarande barn. Vilda var dock ungdomar redan då; vid styrelsemötet 10 jan 1952 beslöt man att tillsvidare avstänga IF Näckrospojkarna från sin föreningslokal pga skadegörelse de orsakat. "Näckrosflickorna" hade lugnare aktiviteter, broderi- och sykurser t ex förutom idrott.

Det var inte bara försörjt med fritidsaktiviteter för ungdomar: just den 10 jan 1952 har tidningen Expressen en helsidesartikel om "Näckrosen som löste sitt fritidsproblem". För barn fanns det rytmik, teckning och målning, musik, modellbygge och träslöjd. För de vuxna fanns bridgeklubb, schackklubb, frimärksklubb och reparationsverkstad, (*"där männen får pyssla om kvällarna med egna verktyg"*). För kvinnorna fanns också vävstuga, (vävstol hyrdes för tre kronor i veckan), systuga och husmodersgymnastik. Man noterar också att träslöjden för vuxna *"har nio deltagare däruv 4 damer"*. Expressen kallar Näckrosen ett *"litet mönstersamhälle i granntrivsels, fritidsverksamhetens och de friska initiativens tecken"* och utropar entusiastiskt *"... och ni kan ordna detsamma i er (förort)!"*

Artikeln har en bild på de fyra eldsjälarna som hade startat verksamheten, Birger Falk, (som länge hade sportaffär i området), Sven Eklöf, Gurli och Gustav Eklund. Inte mindre än åtta lokaler användes för verksamheterna. Man förberedde det hela redan fyra år innan inflyttningen, alla ungdomar fick fylla i blanketter med önskemål om vad de ville göra, (de ifyllda formulären gällde som biljetter på biograf Vingen). Vi

kan återigen konstatera att tiderna förändrats, det som nu (2005) återstår av allt är föreningens slöjdförening med dess lokal.

I det nybyggda bostadsområdet fanns en central tvättinrättning, (Näckrostvätten), "badstu" och bad. Varje hus var på taket utrustat med inte bara piskbalkong utan även solaltan med duschmöjlighet! Numera är solaltanerna sedan länge igenlagda eftersom de slutade användas och var dyra att hålla i stand. (De fanns faktiskt kvar till ca 1980 men redan 1951 (!) diskuterade styrelsen frågan om att lägga igen dem).

På den gamla tiden umgicks man på ett annat sätt, det fanns hemmafruar som kunde träffa sina "kollegor" i tvättstugan eller på centraltvätten och skvallra ett tag. Man hjälptes också åt mycket mer än vi gör idag, passade, och passade på varandras barn och hindrade dem i görligaste mån att göra alltför mycket hyss och dumheter. Den sociala kontrollen var stark och samvaron mellan människorna påminde kanske mer om den gamla svenska byns gemenskap, på gott och på ont. De ursprungliga medlemmarna, som finns kvar i en minskande skara, hjälper fortfarande varandra såsom förr. Man går in till grannen med tidningen och ser till att den som inte kan gå ut får varor från butiken.

Vid sextiotalets slut tystnade barnarösterna i Näckrosen. Barnen flyttade ut till eget boende men föräldrarna bodde kvar. Barnvagnsrummen blev cykelrum och bostadsområdet blev lugnt och tyst. Tunnelbanan kom till 1975 och lägenhetspriserna steg kraftigt. Nu kom området att bli den "oas för de välbärgade" som DN fann 1978.

Länge varade det så, men nu, sedan några år, finns det återigen barnvagnar i husen och om några år igen kommer man säkert att kunna höra fler ljusa röster i området. Kanske blir det inte så många som förr dock - nuförtiden vill vi inte bo som gamle ordförande Kärnek, det känns trångt med barn i en tvåa eller trea. Många nyblivna föräldrar flyttar till hus eller större lägenheter som inte finns att tillgå i bostadsrättsföreningen Näckrosen där det i princip bara finns tvåor och treor i större mängd. Fast, skulle jag vilja påstå, med en viss saknad... - Ty i Näckrosen trivs man!

Vare sig vi skriver 1949 eller 2006.

